

Binnen de vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap hebben enkele fracties de behoefte om vragen en opmerkingen voor te leggen over de brief van de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, d.d. 30 juni 2011 over de kabinetsreactie inzake onderwijs van het vak «Fries» naar aanleiding van het rapport van de Inspectie van het Onderwijs en het rapport van de stuurgroep Hoekstra (Kamerstuk 31 293, 31 289 nr. 105).

De voorzitter van de commissie,
Van Bochove

Adjunct-griffier van de commissie,
Bošnjaković-van Bommel

Inhoudsopgave (volgt de memorie van toelichting)

I. Vragen en opmerkingen uit de fracties

1. It moet better! It kin better!
2. Noodzaak tot focus op de onderwijskwaliteit van het vak Fries
 - 2.1 *Extra inspanningen van de afgelopen jaren*
 - 2.2 *Resultaat zichtbaar, maar niet in de klas*
 - 2.3 *Bredere onderwijskwaliteit verbetert wel*
 - 2.4 *De basis op orde voor het onderwijs van Fries*
 - Conferentie opbrengstgericht werken en toetsen*
 - Leraren: bekwaamheden Fries op peil*
3. Meer zeggenschap van Fryslân over kerndoelen Fries
 - Artikel 23 Grondwet*
 - Gedeeltelijke ontheffing*
 - Beroepsonderwijs*
4. Samen voor het Fries

II. Reactie van de minister

I. Vragen en opmerkingen uit de fracties

1. It moet better! It kin better!

De leden van de VVD-fractie hebben kennisgenomen van de beleidsreactie inzake onderwijs in het vak «Fries» naar aanleiding van het rapport van de Inspectie van het Onderwijs en het rapport van de stuurgroep Hoekstra. De leden zijn verheugd over de brede kwaliteitsslag die in het Friese onderwijs is gemaakt. Een zelfde slag zal nu gemaakt moeten worden voor het vak Fries. De genoemde leden zien aanleiding tot het stellen van een aantal vragen.

De leden van de PvdA-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van de onderhavige brief. Onderwijs in de Friese taal kan in het Friestalige deel van Nederland voorzien in een behoefte, maar dan moet dat onderwijs wel voldoende kwaliteit hebben. Een goede beheersing van de moedertaal vormt een basis voor de kansen om te leren en voor het functioneren in de samenleving, zo menen deze leden.

De PVV-fractie heeft kennisgenomen van de kabinetsreactie inzake onderwijs in het vak «Fries» naar aanleiding van het rapport van de Inspectie van het Onderwijs en het rapport van de stuurgroep Hoekstra. De ministers van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties stellen voor om de kwaliteit van het onderwijs in het Fries te versterken. De leden vinden het positief dat er de afgelopen jaren nadrukkelijk extra aandacht gekomen is voor de vakken taal en rekenen in het onderwijsveld. Uit het onderzoek van de Inspectie van het Onderwijs blijkt dat er te weinig getoetst wordt voor het vak Fries. Hiernaast sluit het onderwijs in Fries te weinig aan bij de behoeften van de leerlingen. De leden achten de kwaliteit betreffende het vak Fries van belang en onderschrijven het belang van toetsing in het vak Fries. Naast de kwaliteit van het onderwijs speelt het vraagstuk rondom het decentraliseren van beleid voor de Friese taal van het rijk naar Friesland.

De leden van de CDA-fractie hebben kennisgenomen van het rapport van de stuurgroep Hoekstra en de kabinetsreactie hierop. Het Fries is de tweede officiële taal naast Nederlands in Nederland. Deze leden onderschrijven deze bijzondere positie van het Fries en zijn voorstander van onderwijs in de Friese taal. Voor de leden is het wel van belang dat de kwaliteit van het onderwijs in het Fries van voldoende kwaliteit moet zijn. Het is dan ook zorgwekkend dat de stuurgroep Hoekstra constateert dat de

kwaliteit van onderwijs in het Fries onvoldoende is, temeer omdat dit ook de teneur is van de rapporten van de Inspectie van het Onderwijs in 2001 en 2006. Dit tast het draagvlak voor het geven van onderwijs in het Fries aan en dat is zorgelijk. Over de kabinetsreactie hebben de leden een aantal vragen.

Voorts merken deze leden op dat het kabinet de afspraken onderstreept die er zijn gemaakt in het «Europees Handvest voor regionale talen of talen van minderheden» en het Kaderverdrag inzake de bescherming van nationale minderheden». Hoe verhoudt zich dit tot de herhaalde constatering van The Committee of Experts van de Raad van Europa dat Nederland haar verplichtingen niet na komt, zo vragen de leden.

2. Noodzaak tot focus op de onderwijskwaliteit van het vak Fries

De leden van de PVV-fractie merken op dat de Inspectie van het Onderwijs in het kader van de bestuursafpraak Friese taal en cultuur onderzoek deed naar de kwaliteit van het onderwijs in dit vak. De leden merken op dat de onderwijskwaliteit op verschillende indicatoren te meten is en vragen wat de belangrijkste aanwijzingen zijn voor de ondermaatse kwaliteit van het vak Fries.

2.1 Extra inspanningen van de afgelopen jaren

De leden van de PVV-fractie merken op dat naast de circa één miljoen euro die de provincie jaarlijks ontvangt, leraren gebruik maken van de lerarenbeurs om hun vaardigheden in het Fries te verbeteren. Ook heeft het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap voor 2010–2012 jaarlijks € 100 000 extra ter beschikking gesteld aan de Friese hogescholen om leraren te scholen in het vak Fries. De leden vragen of de inzet van de lerarenbeurs niet volstaat? Zo ja, waarom niet, zo vragen de leden.

Voorts merken de leden op dat uitkomsten aantonen dat er minder vooruitgang wordt geboekt dan verwacht zou worden en nog steeds beschikken te weinig leraren over een bevoegdheid om het vak Fries te geven. Op dit moment zijn 39 scholen in Friesland gecertificeerd als drietalige scholen. Volgens de Inspectie van het Onderwijs maken deze scholen ongeveer twee tot drie keer zoveel uren voor het vak Fries als de niet-drietalige scholen. De prestaties voor Fries zijn beter dan gemiddeld, zonder dat de prestaties voor andere vakken eronder lijden. De kosten voor dit onderwijs zijn hoger dan voor reguliere scholen. De leden vragen hoe het mogelijk is dat andere vakken er niet onder lijden. Tevens vragen zij waarom deze kosten hoger zijn en hoeveel ze hoger liggen.

2.2. Resultaat zichtbaar, maar niet in de klas

De leden van de PVV-fractie merken op dat meer scholen dan voorheen een methode gebruiken gericht op de kerndoelen voor het vak Fries en meer scholen dan voorheen een taalcoördinator hebben aangesteld. De leden vragen of deze «taalcoördinator» wel zo zinvol is, aangezien de uitkomsten niet significant hoger zijn. Is het wel zinvol om deze functie te laten voortbestaan?

Voorts merken deze leden op dat leerlingen niet genoeg worden getoetst, zodat het erg lastig wordt het aanbod in het vak Fries op de specifieke leerbehoefte van de leerlingen aan te passen. Voor de Inspectie van het Onderwijs is het door het gebrek aan afgenomen toetsen moeilijk vast te stellen wat de leerlingen precies opsteken van de lessen in het Fries. De leden vragen of de noodzaak van toetsen inmiddels voldoende wordt onderkend. Tevens vragen zij of er een toetssystematiek wordt/is ingevoerd.

De leden van de CDA-fractie merken op dat in de kabinetsreactie wordt gesteld dat de ruimte voor kwalitatieve verbetering van het Fries mogelijk wordt beperkt door het geringe draagvlak ervoor. Kan de minister dit nader toelichten en eveneens aangeven waaruit dit geringe draagvlak blijkt? Hoe denken de betrokken partijen het draagvlak te vergroten zodat de verbeteringen wel kans van slagen hebben? Met name is de inzet van leraren belangrijk; zorgt het beleid van de minister en de provincie daadwerkelijk voor meer bekwame leraren, zo vragen de leden.

2.3 Bredere onderwijskwaliteit verbetert wel

De leden van de CDA-fractie geven een compliment aan de zeer zwakke scholen in Friesland die zich de afgelopen jaren hebben weten te ontdoen van hun zeer zwakke status en weer onder normaal inspectietoezicht staan. Van de 27 zeer zwakke scholen in 2008, zijn er nu nog maar vier over. Wel zijn de leden benieuwd wat de reden is dat deze resterende vier scholen nog steeds zeer zwak zijn.

2.4 De basis op orde voor het onderwijs van Fries

De leden van de PVV-fractie constateren dat de provincie volgens de Inspectie van het Onderwijs ook aan zet is om haar ontheffingenbeleid uit te kristalliseren en te actualiseren. De leden hebben enkele vragen omtrent het ontheffingenbeleid. Waarom krijgen scholen ontheffing van het vak Fries en om hoeveel scholen gaat het hier? Wanneer is het laatste onderzoek geweest naar het draagvlak onder de bevolking voor de speciale status van de Friese taal in het onderwijs en zijn er aanwijzingen dat het draagvlak kleiner wordt, zo vragen zij.

Conferentie opbrengstgericht werken en toetsen

De leden van de VVD-fractie merken op dat de Inspectie van het Onderwijs in haar rapport d.d. 24-11-2010 stelt dat het vak Fries onvoldoende bij leerlingen wordt getoetst, waardoor het lastig is het onderwijs in het vak Fries op de leerlingen af te stemmen. Toetsen voor het vak Fries bestaan, maar worden te weinig gebruikt. Daarom wordt een conferentie georganiseerd om opbrengstgericht werken en het gebruik van toetsen onder de aandacht te brengen met betrekking tot het Fries. Waarop, zo vragen de leden, is de beoordeling van de kwaliteit van het genoemde onderwijs op dit moment gebaseerd aangezien er thans immers onvoldoende getoetst wordt. Wordt op scholen die drietalig onderwijs aanbieden in tegenstelling tot andere scholen opbrengstgericht gewerkt? Voorts willen de leden graag vernemen hoe de hogere kosten voor het drietalig onderwijs worden gefinancierd.

De leden van de CDA-fractie merken op dat de stuurgroep als aandachtspunten aan geeft dat te weinig opbrengstgericht onderwijs wordt gegeven en maar weinig leraren beschikken over een bevoegdheid les te geven in het Fries. De leden vragen of deze knelpunten ook in 2001 en 2006 speelden en wat de vorderingen zijn geweest. Waarom trekt het kabinet de conclusie dat de vraag naar de ontwikkeling van methode-onafhankelijke toetsen nog niet aan de orde is. De Inspectie van het Onderwijs constateert immers dat door het ontbreken van genormeerde methode-onafhankelijke toetsen «vormen van differentiatie» bemoeilijkt worden en dat om die reden bovendien de kerndoelen voor het vak Fries «onvoldoende vertaald zijn in beheersingsdoelen voor verschillende leerlinggroepen». De beheersing van Friese taalvaardigheden is daardoor niet vast te stellen, zegt de Inspectie van het Onderwijs. De Inspectie wil, zolang er geen genormeerde toetsen zijn, geen vervolgonderzoek meer doen naar de beheersing van het Fries. Op grond van het

Europese Handvest is de inspectie hiertoe echter wel verplicht. Voor andere vakken geldt dat bovengenoemd leerlingvolgsysteem en toetsingsinstrument door de markt wordt ontwikkeld. Marktwerving treedt in het Friese geval echter onvoldoende op, omdat de markt in dit geval te klein is om voor een commerciële partij interessant te zijn, aldus de Stuurgroep Hoekstra. Volgens de Stuurgroep zal om die reden «de overheid er (anders dan bij andere vakken) in moeten voorzien dat een dergelijk toetsinstrument wordt ontwikkeld». Graag ontvangen deze leden een reactie.

Leraren: bekwaamheden Fries op peil

De leden van de VVD-fractie zien de sleutel tot beter onderwijs bij docenten die bekwaam zijn in het Fries. Om de voordelen van meertaaligheid te benutten, is het van belang dat een heldere scheiding bestaat tussen het Nederlands en het Fries. Het vastleggen van bekwaam- en bevoegdheden voor het Fries in het beroepsregister ondersteunen de leden van harte. Hoeveel leerlingen zullen naar verwachting succesvol de opleiding tot vakdocent Fries afronden in de periode 2010–2012 (de periode dat het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap extra budget voor scholing heeft vrijgemaakt), zo vragen de leden. Tevens vragen zij of dit aanbod aan de vraag voldoet naar docenten Fries.

3. Meer zeggenschap van Fryslân over kerndoelen Fries

De leden van de PvdA-fractie vinden het een goede zaak dat bij de provincie Fryslân het initiatief wordt gelegd om de kerndoelen voor het vak Fries te wijzigen. In hoeverre houdt de minister naast de provinciale regierol nog een vinger aan de pols bij de kwaliteit van het Friese onderwijs, waarvan de Inspectie van het Onderwijs signaleert dat het beter kan en moet? In hoeverre is het streven om het beste te halen uit ieder kind gediend met de mogelijkheid van vrijstelling van kerndoelen bij gedeeltelijke ontheffing, zodat bijvoorbeeld niet wordt lesgegeven in het schrijven in het Fries. Dreigt er geen gevaar dat daarmee voor sommige leerlingen de lat te laag wordt gelegd, zo vragen de leden.

De leden van de CDA-fractie vragen een nadere toelichting van de minister of dit wel het moment is om het beleid rondom de kerndoelen te decentraliseren naar de provincie, moet niet eerst de kwaliteit op orde zijn voor een dergelijke stap wordt gezet. Moet niet alle inzet hierop worden gericht voordat verdere stappen worden genomen, zo vragen zij.

Artikel 23 Grondwet

De leden van de VVD-fractie merken op dat de ministers in hun beleidsreactie stellen dat zij het principe ondersteunen dat de provincie Friesland zeggenschap krijgt over het beleid inzake het vak Fries. De leden ondersteunen het decentraliseren van genoemd beleid, maar willen voldoende waarborgen voor het garanderen van de kwaliteit van het onderwijs in brede zin. De vaststelling van de kerndoelen voor het vak Fries mag de kwaliteitsslag in Friese onderwijs niet teniet doen, zoals door sommige scholen gevreesd wordt. Daarom is het van belang dat de kerndoelen op elkaar afgestemd worden. Kan de minister bevestigen dat zij zal toetsen op de onderlinge samenhang tussen de kerndoelen, zo vragen de leden. Tevens vragen deze leden of zij kan bevestigen dat zij de eindverantwoordelijkheid en zeggenschap behoudt over de kerndoelen voor het vak Fries.

Onderdeel van de decentralisatie is dat de provincie Friesland in samenwerking met het onderwijsveld criteria opstelt om te bepalen of scholen een gehele of gedeeltelijke ontheffing voor het vak Fries kunnen

ontvangen. De minister stelt dat zij het principe van gedeeltelijke ontheffing onderschrijft, omdat door de ontheffing beter aangesloten zou kunnen worden op de specifieke situatie van de school. Per regio kan het gebruik van het Fries verschillen en verschilt de noodzaak voor kennis van het Fries om in de maatschappij deel te kunnen nemen. De leden vernemen graag van de minister hoe het onderwijs voor het vak Fries beter aangesloten kan worden op de behoefte van de leerling. Zal het afnemen van toetsen voldoende zijn voor het afstemmen van de verschillen tussen leerlingen of zullen de regels inzake ontheffing hierin eveneens een rol gaan spelen, zo vragen de leden zich bezorgd af.

Gedeeltelijke ontheffing

De leden van de VVD-fractie vernemen graag waarom het Fries in de onderbouw van het Friese voortgezet onderwijs verplicht is gesteld, tenzij hiervoor een ontheffing is verleend. Zou het niet beter zijn, zo vragen de leden, wanneer een school in plaats van een ontheffing voor genoemde verplichting een vergunning aanvraagt om het Fries te doceren. Op deze wijze kan gegarandeerd worden dat en de bekwaamheid van docenten in de Friese taal en de kwaliteit van het onderwijs in het Fries op orde is. Voorts kan het draagvlak voor het Fries op deze wijze vergroot worden, omdat ouders en leerlingen bewust(er) kunnen kiezen voor een school waar Fries op een voldoende niveau gedoceerd wordt.

De leden van de PVV-fractie merken op dat in het rapport Hoekstra de mogelijkheid van gedeeltelijke ontheffing van kerndoelen Fries wordt beschreven. Scholen zijn bij een gedeeltelijke ontheffing vrijgesteld van sommige kerndoelen voor het Fries, maar niet van allemaal. Ze moeten bijvoorbeeld wel lesgeven in de mondelinge beheersing van het Fries, maar niet in het schrijven ervan. De leden vragen of dit te maken heeft met het draagvlak voor het Fries bij deze ouders? Als dat zo is, waarom dan wel de mondelinge beheersing? Voorts vragen deze leden of er wettelijk ook vrijheid is om een geheel Nederlandstalige school in te richten.

De leden van de CDA-fractie zijn het wel eens met de gedeeltelijke ontheffing voor de kerndoelen. Dit zal ervoor zorgen dat het geven van Fries beter aansluit bij de schoolsituatie en leerlingenpopulatie van de school.

Beroepsonderwijs

De leden van de PVV-fractie lezen in de memorie van toelichting: «Voor het beroepsonderwijs en de volwasseneneducatie bepleit de stuurgroep Hoekstra overigens de eindtermen voor het Fries, voor opleidingen waarbij die taal van belang is, vast te stellen in een ministeriele regeling.» De leden hebben hier enkele vragen over. Welke opleidingen zullen het vak Fries aanbieden in het beroepsonderwijs en de volwasseneneducatie? Kunnen er voorbeelden genoemd worden binnen welke beroepen het vak Fries noodzakelijk is en niet volstaan kan worden met standaard-Nederlands, zo vragen de leden.

4. Samen voor het Fries

De leden van de PvdA-fractie vragen of de Taalwet Fries, waarvan sprake was in het regeerakkoord, enkel betrekking heeft op het onderwijs in het schoolvak Fries. Zo nee, hoe gaan de overige elementen, die de coalitiepartners destijds in gedachten hadden, dan worden gerealiseerd, zo vragen deze leden.

II. Reactie van de minister